

Yksityissektori ja kestävä kehitys

Fingon linjaus yksityissektorista

Lähtökohdat

Yritykset ovat osa yhteiskuntaa ja yksityissektorin toiminnalla on merkittävä vaikutus yhteiskuntien tavoitellessa kestävästä kehitystä. Vuonna 2015 vahvistettu YK:n kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 2030 määrittää yritykset keskeisiksi kumppaneiksi kestävä kehityksen toimeenpanossa. Vaikka valtioilla on vastuu kestävä kehityksen toimeenpanosta, kansainvälinen yhteisö kohdistaa yrityksiin odotuksia muun muassa kestävä kehitystä tukevien innovaatioiden tuottajina ja kestävä kehityksen rahoittajina.

Jo ennen kestävä kehityksen Agenda 2030:n hyväksymistä kehityspolitiikassa ja -yhteistyössä on vahvistunut ajattelutapa, että yksityissektorilla on keskeinen rooli kehityshaasteiden ratkaisijana. Esimerkiksi Busanin kehitysavun tuloksellisuutta käsitellyt korkean tason foorumi vuonna 2011 otti yksityisen sektorin virallisesti mukaan kehitystoimijaksi julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan rinnalle.

Samalla kun kansainvälinen yhteisö korostaa yksityissektorin roolia ja potentiaalia kestävä kehityksen toimijana myös yritys vastuusta puhutaan enemmän kuin koskaan. Monet kestävä kehityksen suurimmista haasteista liittyvät yritysten vastuuttomaan toimintaan. Globaalisti tarkasteltaessa esimerkiksi vain 100 suuryritystä on vastuussa yli 70 prosentista ilmastomuutosta kiihdyttävistä päästöistä¹, maailmassa menetetään vuosittain satoja miljardeja dollareita verotuloja yritysten verovälttelyn takia² ja yritysten globaaleissa tuotantoketjuissa ihmisoikeus- ja ympäristövastuuta on hankala valvoa. Yritykset ja niiden etujärjestöt ovat myös keskeisiä yhteiskunnallisia vallankäyttäjiä ja voivat esimerkiksi lobbaamalla hidastaa tai vesittää kestävä kehitystä tukevaa sääntelyä³.

Fingo katsoo, että **kestävän kehityksen edistäminen edellyttää erilaisten toimijoiden yhteistyötä, ja että myös yksityissektorin osallistuminen kestävä kehityksen toteuttamiseen on välttämätöntä**. Yksityissektorin rooliin kestävä kehityksen toimijana liittyy yritysten myönteinen ja kestävä kehitystä tukeva toiminta (jota täytyy tukea ja edistää) sekä yritysten haitallinen ja kestävä kehityksen vastainen toiminta (johon tulee puuttua).

Fingo korostaa, että **vastuu kestävä kehityksen edistämisestä on valtioilla, joiden tulee luoda lainsäädännöllä ja kannusteilla yrityksille sellainen toimintaympäristö, joka ohjaa kestävä kehityksen mukaiseen liiketoimintaan**. Yritysten vapaaehtoiset toimet kestävä kehityksen edistämiseksi ovat kannatettavia ja tervetulleita, mutta yksityissektorin toimijat eroavat toisistaan huomattavasti niin kooltaan kuin toimialoiltaan ja yritysten halu ja valmiudet arvioida ja parantaa toimintaansa kestävä kehityksen näkökulmasta vaihtelevat. Esimerkiksi kehittyvissä maissa toimivilla paikallisilla yrityksillä on hyvin erilaiset lähtökohdat kestävä kehityksen edistämiseen kuin kansainvälisillä toimijolla.

Fingon strategian 2021-2024 mukaisesti Fingo vaikuttaa siihen, että Suomi ja EU ”edistävät yksityisen sektorin vastuullista liiketoimintaa ja roolia kehityksessä”. Tämä linjaus tukee Fingon strategian toteuttamista määrittämällä tavoitteita, kantoja ja periaatteita, jotka ohjaavat Fingon vaikuttamistyötä, viestintää ja muuta toimintaa. Suomalaisten kehitysjärjestöjen kattojärjestönä Fingo kiinnittää linjauksessaan erityisesti huomioita yksityissektorin rooliin ja toiminnan vaikutuksiin kehityspolitiikassa ja kehitysyhteistyössä sekä siihen, miten järjestöt ja yritykset voivat tehdä yhteistyötä kestävä kehityksen edistämiseksi.

¹ Climate Accountability Institute: [CDB Carbon Majors Report 2017](#)

² Esim. [Financial Integrity for Sustainable Development](#). Report of the High Level Panel on International Financial Accountability, Transparency and Integrity for Achieving the 2030 Agenda. February 2021; [The State of Tax Justice 2020: Tax Justice in the time of COVID-19](#). Tax Justice Network et al 2020.

³ Esimerkkinä mainittakoon öljy-yhtiöiden systemaattinen lobbaus ilmastomuutosta koskevan tieteellisen konsensuksen hämärtämiseksi ja ilmastopoliittisten toimien viivyttämiseksi. Ks esim. <https://www.climaterealityproject.org/blog/climate-denial-machine-how-fossil-fuel-industry-blocks-climate-action>

Periaatteet ja suositukset

1. Kestävää kehitystä tulee edistää kokonaisvaltaisesti

Kestävä kehitys sisältää sosiaalisen, ympäristöllisen ja taloudellisen ulottuvuuden sekä periaatteen, ettei ketään jätetä kehityksessä jälkeen. Näistä viimeiseen viitataan myös *leave no one behind* -periaatteena tai sen lyhenteellä LNOB. Vaikka kestävä kehitys pitää sisällään 17 kestävän kehityksen tavoitetta (Sustainable Development Goals, SDG), yksittäisten tavoitteiden edistäminen on eri asia kuin kestävän kehityksen edistäminen kokonaisuutena.

Fingo korostaa, että kestävän kehityksen kokonaisuuden tulee olla lähtökohtana poliittisille päätöksille ja instrumenteille, joilla ohjataan yrityksiä tukemaan kestäväää kehitystä. Yritysten roolia kestävässä kehityksessä tulee tarkastella siten, että huomioidaan kestävän kehityksen eri ulottuvuudet ja tunnistetaan, että kestävän kehityksen kokonaisuus on yksittäisiä SDG-tavoitteita laajempi.

- **Köyhyyden ja eriarvoisuuden puuttuminen sekä ilmastokriisiin ja luontokatoon vastaaminen edellyttävät perustavanlaatuisia uudistuksia globaaliin talousjärjestelmään ja vallitseviin liiketoiminnan malleihin ja käytäntöihin.** Suomen ja EU:n tulee tarkastella yritysten roolia kestävässä kehityksessä tätä transformatiivista tavoitetta vasten ja uudistaa yrityksiä koskevaa lainsäädäntöä niin, että se mahdollistaa ja ohjaa yrityksiä kestävyteen ja vastuullisuuteen⁴. Kestävä kehitys tarvitsee edelläkävijäyrityksiä, mutta tavoitteena tulee olla sellainen kansallinen ja kansainvälinen toimintaympäristö, jossa kaikki liiketoiminta on kestävän kehityksen tavoitteiden mukaista.
- **Periaate, ettei ketään jätetä kehityksessä jälkeen (LNOB) on keskeinen osa kestävän kehityksen toimintaohjelmaa. Valtioiden tulee varmistaa, että myös yksityissektorin toiminta on linjassa tämän periaatteen kanssa.** LNOB ohjaa tarkastelemaan ja huomioimaan kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksia ja tarpeita. Talouden rakenteissa LNOB edellyttää eriarvoisuuden puuttumista muun muassa yritysten toiminnan tehokkaalla sääntelyllä sekä korjaamalla verojärjestelmää progressiiviseksi ja puuttamalla verovälttelyyn.⁵ Myös yksityissektorin toimijoiden investointien ja toiminnan vaikutuksia tulee arvioida eri ihmisryhmien kannalta ja varmistaa, että ne tukevat tasa-arvoa ja osallisuutta LNOB-periaatteen mukaisesti.

2. Yrityksille on luotava kestäväää kehitystä tukeva liiketoimintaympäristö

Fingon kanta on, että yksityissektorin rooli kestävässä kehityksessä ei voi perustua ainoastaan yritysten omaan kiinnostukseen ja vapaaehtoisuuteen. Viime kädessä valtiot ja niiden päättäjät ovat vastuussa kestävän kehityksen edistämisestä, ja niiden tulee poliittisin toimin rakentaa yksityissektorille sellainen toimintaympäristö,

---

⁴ Esimerkiksi Euroopan komission [aloite yritysten kestävästä hallinnosta](#) (sustainable corporate governance) sisälsi julkiseen kuulemiseen tullessaan esityksen yritystoiminnan tarkoituksen ja yritysten johdon velvollisuuksien uudelleenmäärittelystä siten, että ne olisivat paremmin linjassa kestävyystavoitteiden kanssa.

⁵ [Leaving No One Behind: Equality and Non-Discrimination at the Heart of Sustainable Development](#). The United Nations System Shared Framework for Action (2017)

joka ohjaa yrityksiä kestäväan ja vastuulliseen toimintaan.

Tällaisen toimintaympäristön keskeisiä elementtejä ovat muun muassa selkeä ja sitova yritys vastuulainsäädäntö, oikeudenmukainen yritysverotus sekä kestäväa kehitystä tukeva politiikkajohdon mukaisuus. On myös tärkeää tunnistaa yritysten ja niiden etujärjestöjen kasvava yhteiskunnallinen vaikutusvalta ja turvata paikallisten päättäjien poliittinen liikkumavara niin, että he voivat edistää kestäväa kehitystä sekä suojella kansalaisyhteiskunnan tilaa ja ihmisoikeuspuolustajien toimintaa.

Alla on koottuna Fingon tavoitteita ja suosituksia koskien yritys vastuusääntelyä, oikeudenmukaista yritysverotusta, politiikkajohdon mukaisuutta sekä yritysten yhteiskunnallista vaikutusvaltaa.

Yritys vastuusääntely on kestäväan kehityksen edellytys

Fingon kanta on, että selkeä ja sitova yritys vastuusääntely on kestäväan kehityksen edellytys ja että ihmisoikeudet ovat ensisijaisia suhteessa yritysten liiketoiminnallisiin intresseihin. Valtioilla on velvollisuus varmistaa yritysten ihmisoikeus vastuun toteutuminen ja valvoa myös kansallisten yritysten toimintaa omien rajojensa ulkopuolella.

- **Suomen ja EU:n tulee säätää asianmukaiset yritys vastuulait ja toteuttaa niitä tehokkaasti.**
Lainsäädännön tulee pohjautua kansainvälisiin yritys vastuustandardeihin, joita ovat YK:n yritys toimintaa ja ihmisoikeuksia koskevat ohjaavat periaatteet ja OECD:n asianmukaisen huolellisuuden ohjeet vastuulliseen liiketoimintaan. Yritys vastuulainsäädännön tulee vahvistaa ihmisoikeuksien kunnioittamista kansainvälisessä yritys toiminnassa, ehkäistä yritys toiminnasta aiheutuvia ihmisoikeusloukkauksia sekä edistää uhrien oikeusturvaa ja sidosryhmien mahdollisuuksia vaikuttaa ihmisoikeuksien toteutumiseen kansainvälisessä yritys toiminnassa.
- **Suomen ja EU:n yritys vastuulainsäädännön tulee kattaa kaikki kansainvälisesti tunnustetut ihmisoikeudet, ja sen piiriin tulee kuulua kaikki Suomessa ja EU:ssa toimivat yritykset.** Yritysten tulee noudattaa huolellisuusveloitetta koko arvoketjussa, myös tytäryhtiöissään, sekä korjata aiheuttamansa haitalliset ihmisoikeusvaikutukset. Lainsäädännön tulee varmistaa tehokas toimeenpano, seuranta ja neuvonta yrityksille, ja uhreilla tulee olla mahdollisuus hakea oikeusteitse korvausta kärsimistään vahingoista. Mikäli lakiteknisesti on mahdollista, yrityksille tulee asettaa vastaava huolellisuusveloite myös haitallisista ympäristövaikutuksista eli niin sanotuista uhrittomista ympäristövaikutuksista. Huolellisuusveloitteen tulee joka tapauksessa kattaa kielteisiin ympäristövaikutuksiin liittyvät ihmisoikeusloukkaukset.
- **Fingo tukee aloitetta YK:n kansainvälisestä, oikeudellisesti sitovasta asiakirjasta koskien ihmisoikeuksia monikansallisten yhtiöiden ja muiden yritysten toiminnassa (niin sanottu UN binding treaty) ja kannustaa Suomea toimimaan aktiivisesti kansainvälisen tason sitovan yritys vastuusääntelyn aikaansaamiseksi.**

Yritysverotuksen tulee olla sosiaalisesti oikeudenmukaista

Verot ovat kestävän kehityksen rahoituksen kannalta merkittävä asia. Ilman verotuloja maiden on mahdotonta rahoittaa kestävän kehityksen tavoitteita. Agenda 2030 -ohjelma painottaa erityisesti kehitysmaiden veronkantokyvyn vahvistamista (SDG 17.1). Kehitysmaat menettävät nykyisin jopa satoja miljardeja dollareita verotuloja vuosittain yritysten sekä yksityishenkilöiden verovälttelyn ja aggressiivisen verosuunnittelun vuoksi. Kokemus on osoittanut, että yritysten aggressiivista verosuunnittelua ei saada loppumaan vapaaehtoisuuteen nojaten. On välttämätöntä varmistaa poliittisin toimin, että yrityksiä verotetaan asianmukaisesti.

- **Suomen hallituksen tulee aktiivisesti toimia kansallisesti, EU-tasolla ja globaalisti sen eteen, että yritykset maksavat verot niiden tosiasiallisissa toimintamaissa ja ettei lainsäädännössä ole aukkoja, joiden avulla yritykset ja niiden omistajat voivat välttää verojen maksamista.** Hallituksen tulee aktiivisesti jatkaa läpinäkyvyyden edistämistä siten, että yhä laajemmalla joukolla yrityksiä on velvollisuus raportointia toiminnastaan ja maksamistaan veroista julkisesti ja maakohtaisesti. Tärkeää on laajentaa tämä velvollisuus kattamaan kaikki maailman maat sekä taata kaikissa maissa julkinen tiedonsaanti yritysten todellisista edunsaajista.
- **Suomen tulee edistää aloitetta perustaa YK:ssa hallitustenvälinen veroelin⁶ ja vaikuttaa siihen, että YK:n verokomitealla on riittävät toimintaedellytykset.** Suomen tulee ajaa yritysten verovälttelyyn puuttumiseksi vaadittavia aloitteita laajasti kansainvälisillä foorumeilla, EU:n lisäksi etenkin YK:ssa ja OECD:ssä. Suomen tulee edistää maiden välistä tasapuolista edustuksellisuutta globaalissa veropolitiikassa.
- **Suomen tulee edistää yritysverotuksen uudistamishankkeita sekä EU:ssa että OECD:ssä ja olla aktiivisesti vaikuttamassa niiden sisältöön** siten, että tavoitteena on kansainvälisesti yhtenäiset ja mahdollisimman yksinkertaiset laskentasäännöt, jotka määrittävät veropohjista mahdollisimman tiiviit ja neutraalit, ja että verotuottojen jakokaavassa huomioidaan pienten ja kehittyvien maiden mahdollisuudet kerätä verotuloja. Globaalin yhteisöveron minimitasosta sopiminen on tärkeä aloite ja minimitaso tulee asettaa riittävän korkeaksi.

Eri politiikanalojen tulee johdonmukaisesti tukea kestävää kehitystä

Kestävää kehitystä tukeva liiketoimintaympäristö edellyttää hallinnolta ja politiikalta johdonmukaisuutta. Kestävää kehitystä tukeva politiikkajohdonmukaisuus (policy coherence on sustainable development, PCSD)⁷ on Agenda 2030 toteuttamisen kannalta keskeinen periaate. Sen nojalla tulee varmistaa, että yrityksiä koskeva lainsäädäntö ja erilaiset tukimuodot ovat linjassa kestävän kehityksen tavoitteiden kanssa ja ottavat huomioon niin ympäristöllisen, sosiaalisen kuin taloudellisenkin kestävyden. Kestävän kehitystä tukeva politiikkajohdonmukaisuus kytkeytyy tiiviisti myös kehityspoliittiseen johdonmukaisuuteen (policy coherence on

⁶ Esim. [Financial Integrity for Sustainable Development](#). Report of the High-Level Panel on International Financial Accountability, Transparency and Integrity for Achieving the 2030 Agenda. (2021).

⁷ Ks. Esim OECD: Policy Coherence on Sustainable Development. <https://www.oecd.org/gov/pcsd/>

development, PCD⁸) eli kehitysmaiden tarpeiden ja kehitystavoitteiden huomioimiseen kaikilla politiikan aloilla.

- **Suomen ja EU:n tulee varmistaa, että kaikkien yksityissektorin kannalta keskeiset politiikan ja hallinnon alat johdonmukaisesti tukevat Agenda 2030 -ohjelmaa ja kestäväen kehityksen tavoitteita.**

Yksityissektorin kannalta keskeisiä aloja ovat kauppa-, kehitys- ja innovaatiopolitiikka, ja niiden johdonmukaisuus tulee varmistaa niin ekologisen, sosiaalisen kuin taloudellisenkin kestävyuden osalta. LNOB-periaatteen nojalla tulee kiinnittää erityisesti huomiota politiikkojen vaikutuksiin kehitysmaissa ja varmistaa kehityspoliittisen johdonmukaisuuden toteutuminen. Poliittikkajohdonmukaisuuden parantamiseksi tulee kehittää ja ottaa käyttöön menetelmiä ja mekanismeja, joilla voidaan arvioida, seurata ja ohjata politiikkatoimien vaikutuksia kestäväen kehitykseen myös Suomen ja EU:n ulkopuolella, erityisesti kehitysmaissa.

Yritysten vaikutusvallan ei tule rajoittaa päättäjien ja kansalaisyhteiskunnan toimintaa

Valtioilla ja niiden hallituksilla on ensisijainen vastuu kestäväen kehityksen edistämisestä ja niille on turvattava poliittinen liikkumavara kestäväen kehitystä tukevan politiikan ja lainsäädännön toimeenpanoon. Yritykset ja niiden etujärjestöt ovat kuitenkin merkittäviä yhteiskunnallisen vallan käyttäjiä, ja maailman sadan suurimman talouden joukossa on jo enemmän yrityksiä kuin valtioita.⁹ Suurilla yrityksillä ja niiden etujärjestöillä on myös huomattavasti resursseja poliittiseen vaikuttamiseen. Valitettavasti yritykset ja niiden etujärjestöt voivat käyttää yhteiskunnallista vaikutusvaltaansa tavalla, joka ei tue kestäväen kehityksen tavoitteita, esimerkiksi lobata ympäristönsuojelua tai sosiaalista suojelua edistävien säädösten vesittämiseksi ja hidastamiseksi.

Fingo korostaa, että kestäväen kehityksen edistämiseksi tulee suojella demokraattisesti valittujen päättäjien poliittista liikkumavaraa ja puolustaa kansalaisyhteiskunnan tilaa. Lisäksi on tärkeää, että päätöksentekijöihin kohdistuva vaikuttaminen on mahdollisimman läpinäkyvää.

- **Suomen ja EU:n kauppa- ja investointisopimuksiin ei tule sisällyttää sijoittajansuoja- ja riitojenratkaisumekanismeja, jotka vahvistavat yritysten ja sijoittajien vaikutusvaltaa suhteessa valtioiden demokraattisesti valittujen päättäjien poliittiseen liikkumavaraan panna toimeen kestäväen kehitystä tukevaa lainsäädäntöä.**
- **Suomen eduskunnan tulee ottaa käyttöön pakollinen ja avoin lobbausrekisteri, johon päätöksentekijöiden tulee ilmoittaa tapaamiset sidosryhmien edustajien kanssa.**
- **Fingo korostaa YK:n ihmisoikeusneuvoston vuonna 2016 hyväksymään päätöslauselmaan¹⁰ viitaten, että valtiolla on velvollisuus suojella ihmisoikeuspuolustajia ja heidän toimintaansa yritysten harjoittamaa häirintää ja uhkaa vastaan. Yrityksillä puolestaan on velvollisuus kunnioittaa**

⁸ Ks. Esim. ECDPM: Policy Coherence on Development: <https://ecdpm.org/topics/policy-coherence-development/>

⁹ <https://www.globaljustice.org.uk/news/69-richest-100-entities-planet-are-corporations-not-governments-figures-show/> (2018)

¹⁰ Protecting human rights defenders, whether individuals, groups or organs of society, addressing economic, social and cultural rights. [Resolution adopted by the Human Rights Council on 24 March 2016 - 31/32, A/HRC/RES/31/32](#). (2016)

ihmisoikeuspuolustajien työtä ja konsultoida ihmisoikeuspuolustajia liiketoimintaansa liittyvistä ihmisoikeuskysymyksistä.

3. Kestävän kehityksen rahoitukselle tarvitaan selkeät kriteerit

Yksityissektoriin kohdistuu paljon toiveita kestävän kehityksen rahoitusvajeen paikkaajana.¹¹ Viime vuosina on luotu erilaisia rahoitusmekanismeja ja rahastoja, joiden tarkoituksena on mobilisoida investointeja kestävään kehitykseen ja erityisesti kehitysmaihin. Osa näistä rahoitusmekanismeista myös hyödyntää virallista kehitysyhteistyörahoitusta vivuttajana.

Fingo katsoo, että kestävän kehityksen muuttuvan rahoitusarkkitehtuurin haasteena on, että kestävää kehitystä edistävälle sijoituksille ja toiminnalle ei ole määritelty selkeitä kriteereitä. Pelkkä lainan tai sijoituksen kohdistuminen kehitysmajaan tai kehitysmajaan toimivalle yritykselle ei vielä tarkoita, että investointi edistää kestävää kehitystä.

- **Suomen ja EU:n tulee määritellä kestävää kehitystä edistävälle yksityissektorin rahoitukselle selkeä ja yhtenäinen määritelmä.** Tässä määritelmässä tulee huomioida investointien vaikuttavuus sosiaalisen, ekologisen ja taloudellisen kestävyuden näkökulmasta sekä leave no one behind -periaatteen toteutuminen. Määritelmää on käytettävä rahoituksen myöntämisperusteena. Yksittäisten SDG-tavoitteiden edistämisen rinnalla investoinneilta on edellytettävä, että niissä huomioidaan kaikki kestävän kehityksen pääluottuvuudet ja vastuullisuusnäkökohdat. Kestävän kehityksen rahoitusta tulee myös valvoa uskottavasti.

4. Kehityspolitiikka ja kehitysyhteistyö

Yksityissektorin merkitys kehitysyhteistyön toteuttajana ja kumppanina on kasvanut viime vuosikymmeninä niin kansainvälisesti kuin Suomessa.¹² Yksityissektorin kasvanut rooli kehitysyhteistyössä näkyy konkreettisesti siinä, että julkiset kehitysrahoittajat ovat ottaneet käyttöön erilaisia yksityiselle sektorille suunnattuja toimintamuotoja ja instrumentteja.

Toisaalta kehitysmaiden paikallinen yksityissektori on myös kehitysyhteistyön kohde ja tukemalla paikallista yritystoimintaa kehitysmajissa voidaan edesauttaa ihmisarvoisten työpaikkojen ja kestävän taloudellisen kehityksen aikaansaamista.

Alla Fingon tavoitteita ja suosituksia koskien yksityissektorin kehityskumppanuuksia, yritys vastuuta kehitysyhteistyössä, kehitysinnovaatioita sekä kehitysmaiden yksityissektorin vahvistamista.

---

¹¹ Esim. Fingo 2021: Selvitys kestävän kehityksen rahoitusarkkitehtuurin nykytilasta ja tulevaisuudesta. Manketti OY:n Fingolle toteuttama selvitysraportti (toistaiseksi ei verkossa); [Kepa 2016: Kuin laittaisi rahaa pankkiin. Vaihtoehtoja kestävän kehityksen rahoitukseen.](#)

¹² Fingo 2021: [Taustaselvitys yksityisen sektorin kumppanuuksista kehitysyhteistyössä.](#) Selvityksen Fingolle toteuttanut 4FRONT.

Yksityissektorin kehitysyhteistyökumppanuuksien tulee olla tuloksellisia ja vaikuttavia

Fingo katsoo, että Suomen ja EU:n kehityspolitiikassa tulee edelleen tarkentaa yksityissektorin kehitysyhteistyökumppanuuksien tavoitteenasettelua ja ohjausta. Pelkkä rahoitusinstrumenttien olemassaolo ei riitä, vaan kehityspolitiikan on tuettava laajemmin yritysten vastuullista roolia ja lisättävä niiden kykyä saada aikaan ja arvioida myönteisiä kehitysvaikutuksia. Rahoitusinstrumenttien ja rahoitusmuotojen osalta tulee varmistaa, että ne ovat linjassa LNOB-periaatteen kanssa.

Fingo korostaa, että kaiken kehitysyhteistyörahoituksella tehtävän toiminnan tulee tähdätä kehityspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseen sekä olla tuloksellista, vaikuttavaa ja perustua tutkittuun tietoon. Yritysten kuten kaikkien muidenkin toimijoiden toteuttaman kehitysyhteistyön kehitysvaikutuksia on kyettävä arvioimaan. Kaikkia julkisilla varoilla rahoitettua kehitysyhteistyötä tekeviä toimijoita on myös sidottava samat säännöt avoimuudesta ja tilivelvollisuudesta.

- **EU:n ja Suomen kehityspolitiikassa lahjamuotoista rahoitusta ei tule syrjäyttää lainoilla ja takauksilla.** Lahjamuotoisella kehitysrahoituksella on edelleen tärkeä rooli esimerkiksi köyhimpien ihmisten terveydenhuollon, koulutuksen ja sosiaaliturvan parantamisessa. Rahoitusmuotoja valittaessa tulee huomioida kehitysmaiden omat rahoitustarpeet ja varmistaa, että rahoitusmuodot ovat tarkoituksenmukaisia. On tärkeää, että kehitysmaat saavat rahoitusta, joka ei kasvata niiden velkaongelmaa ja vaikuta kielteisesti niiden julkisen talouden liikkumavaraan pitkällä aikavälillä. Rahoitusta tulee kohdentaa myös vähiten kehittyneisiin maihin.
- **Suomen ja EU:n kehityspolitiikassa tulee varmistaa, ettei kehitysyhteistyövaroin tuettu yksityinen rahoitus ohjaa kumppanimaiden paikallista päätöksentekoa sen suhteen, miten palveluita luodaan julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyössä.** Erityisesti energia- ja vesihuolto sekä koulutus- ja terveydenhoito ovat riskialoja, joissa julkisten palveluiden korvaaminen yksityisellä usein kasvattaa eriarvoisuutta ja heikentää entisestään kaikkein köyhimpien ihmisten asemaa.
- **Kehitysyhteistyön tuloksellisuuden ja johdonmukaisuuden varmistamiseksi Suomen tulee laatia linjaus, jossa määritellään yksityisen sektorin kehitysyhteistyökumppanuuksille selkeät tavoitteet sekä eri toimijoiden roolit ja vastuut.** Linjauksen lähtökohtana tulee olla kumppanimaiden talouksien vahvistaminen, ihmisarvoisten työpaikkojen luominen sekä köyhimpien ihmisten toimeentulon parantaminen kehitysmaissa. Linjauksessa tulee kiinnittää huomiota kehitys- ja kauppapolitiikan vuorovaikutukseen ja johdonmukaisuuteen. Kansalaisyhteiskunnan edustajia tulee kuulla ja osallistaa linjauksen laatimisessa.

Yritysvastuu on välttämätöntä kehitysyhteistyössä

- **Vastuullisuuden tulee olla yksityisen sektorin ODA-rahoituksen perusedellytys. Kehitysyhteistyön rahoittajien tulee varmistaa selkeillä kriteereillä ja ohjeistuksilla, ettei julkista rahoitusta myönnetä yrityksille tai hankkeille, jotka ovat esimerkiksi ilmastotavoitteiden vastaisia tai joihin sisältyy merkittäviä ihmisoikeusriskejä.** Kehitysyhteistyörahaa ei tule myöskään kanavoida sota- ja

puolustustarvikkeita tuottaville yrityksille. Kehitysrahoittajien tulee lisäksi edistää yksityisen sektorin toiminnan vastuullisuutta esimerkiksi vuoropuhelun ja yksityisen sektorin kapasiteetin kehittämisen kautta.

- **Suomen hallituksen tulee edellyttää, että julkisia kehitysyhteistyövaroja – kuten kaikkia julkisia varoja – käyttävät yritykset toimivat vastuullisesti ja noudattavat sekä ihmisoikeuksia ja ympäristöä koskevia huolellisuusvelvoitteita että verovastuullisuutta.** Hallituksen tulee ohjeistaa julkisista kehitysyhteistyövaroista yritystukia myöntäviä yksityisen sektorin instrumentteja sisällyttämään huolellisuusvelvoitteet ja verovastuullisuuden omiin rahoituskriteereihinsä. Kunkin rahoitusinstrumentin osalta tulee myös seurata, että rahoitusta saaneet yritykset noudattavat näitä edellytyksiä ja julkaista tämän seurannan tuloksia.
- **Suomen hallituksen tulee varmistaa, että yrityksille kehitysyhteistyövaroja myöntävät rahoitusinstrumentit ja näitä varoja käyttävät yritykset noudattavat ulkoministeriön verovastuullisuuden linjausta.** Suomen ei tule hyväksyä aggressiivista verosuunnittelua miltään kehitysyhteistyövaroista tukea saavalta yritykseltä. Verovastuullisuuslinjauksen nojalla Suomi kieltää veroparatiisien hyödyntämisen kehitysyhteistyövaroilla tehtäviin sijoituksiin sekä kieltää kehitysyhteistyörahoitusta saavia yrityksiä neuvottelemasta itselleen verovapautuksia tai muita veroihin liittyviä huojennuksia, jotka eivät ole kaikkien toimijoiden saatavilla. Yritysten edellytetään myös toimivan läpinäkyvästi ja raportoivan liiketoiminnastaan, tuloistaan, voitoistaan ja maksetuista veroistaan jokaisella veroalueella, jolla ne toimivat. Ulkoministeriön verovastuullisuuden linjausta on kuitenkin syytä tarkentaa sen osalta, mitä läpinäkyvyydellä tarkoitetaan ja mitä tietoja raportoidaan.
- **Suomen tulee varmistaa, että kun työpaikkoja luodaan julkisilla kehitysyhteistyövaroilla kehitysmaihin, niiden tulee täyttää ihmisarvoisen työn (decent work) kriteerit.** Kyseiset kriteerit pitävät sisällään muun muassa turvallisen työympäristön, elämiseen riittävän palkan, työntekijöiden järjestäytymisvapauden sekä kollektiivisen neuvotteluoikeuden. Fingo korostaa, että järjestäytynyt ammattiyhdistysliike on myös kehitysmuissa osa kansalaisyhteiskuntaa, ja sen kautta kansalaiset voivat osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun ja sen kehitykseen. Suomessa muun muassa Finnfundin rahoituksessa sekä Finnpartnership -kumppanuuksissa tulee huomioida ihmisarvoisen työn kriteerit ja sisällyttää ne osiksi yritysten yhteistyösopimuksia.

Kestävät innovaatiot tuottavat kehitystuloksia

Kestävää kehitystä tukeville innovaatioille¹³ on suuri tarve ja yrityksillä on tärkeä rooli erilaisten uusien ratkaisujen kehittämisessä¹⁴. OECD:n kehitysyhteistyökomitean määritelmään nojaten Fingo korostaa, että kehitysyhteistyössä innovaatiot eivät ole itseisarvo, vaan kehitysinnovaatio on keino aikaansaada kehitystuloksia.

Hyvän lähtökohdan innovaatioprosesseille kehitysyhteistyön kentällä tarjoavat International Development Innovation Alliance IDIAN kehitysinnovaatioiden periaatteet¹⁵. Näihin periaatteisiin kuuluvat muun muassa kehitysvaikutusten kohdistuminen kaikkein köyhimpiin ja haavoittuvimpiin ihmisryhmiin sekä näiden ryhmien osallistaminen, paikallisten toimijoiden ja yritysten keskeinen rooli, erilaisten toimijoiden yhteistyö sekä ratkaisujen skaalautuvuus. Myös vuonna 2017 lanseeratut digitaalisen kehityksen periaatteet¹⁶ tarjoavat hyviä lähtökohtia innovaatioprosesseihin kehitysyhteistyössä.

- **Fingo suosittaa, että IDIA:n kehitysinnovaatioiden periaatteet sekä digitaalisen kehityksen periaatteet sisällytettäisiin osaksi Suomen ja EU:n kehityspolitiikkaa ja että näiden periaatteiden pohjalta laadittaisiin selkeä ohjeistus yksityisen sektorin kehityskumppanuuksia varten.**

Kehitysmaiden yksityissektoria tulee vahvistaa

Kehitysmaiden talouden vahvistamisessa ja työpaikkojen luomisessa erityisesti paikalliset pienet ja keskisuuret yritykset ovat keskeisiä toimijoita, ja niillä on valtavasti potentiaalia myös kestävän taloudellisen kehityksen edistäjinä.

Yhteiskunnallinen vakaus, demokratia, hyvä hallinto, aktiivinen kansalaisyhteiskunta sekä toimiva koulutusjärjestelmä ovat kaikki olennaisia yritystoiminnalle suotuisan toimintaympäristön osia. Samoin ovat myös kestävä kehitystä tukevat kauppasopimukset, kehitysmaiden kaupankäyntikapasiteetin vahvistaminen sekä pääomapakoon ja verovälttelyyn puuttuminen.

Kehitysmaiden yksityissektorin vahvistaminen nivoutuu tiiviisti kehitysmaiden julkisen sektorin vahvistamiseen sekä politiikkajohdon mukaisuuteen. Kehitysjärjestöt ja muut kansalaisyhteiskunnan toimijat työskentelevät tuloksekkaasti monien sellaisten teemojen parissa, jotka tukevat kehitysmaiden yksityissektorin kehitystä. Esimerkiksi järjestöjen toiminta korruption kitkemiseksi, hyvän hallinnon kehittämiseksi, aseellisten konfliktien estämiseksi sekä koulutus- ja tasa-arvotyö osaltaan tukevat yrityksille suotuisaa toimintaympäristöä ja näin ovat osa kestävän yksityissektorin vahvistamista kehitysmaissa.

- **Suomen tulee laatia linjaus, joka varmistaa kehityspolitiikan painopistealueen ”Kehitysmaiden talouden perustan vahvistaminen ja työpaikkojen luominen” tuloksellisuuden. Tähän linjaukseen tulee**

---

¹³ Käsitteenä innovaatio ei välttämättä viittaa digitaliseen tai edes teknologiseen ratkaisuun, vaan sillä voi tarkoittaa erilaisia uusia ideoita, aloitteita, toimintatapoja tai tuotteita

¹⁴ Yritykset eivät kuitenkaan tuota innovaatioitaan tyhjiössä, vaan myös perustutkimuksella ja julkisilla investoinneilla on keskeinen rooli innovaatioiden mahdollistajana.

¹⁵ IDIA: [Development Innovation Principles in Practice](#) (2019)

¹⁶ Esim. <https://www.fingo.fi/ajankohtaista/blogit/tunnetko-jo-digitaalisen-kehityksen-periaatteet>

sisällyttää myös selkeä toimintaohjelma tai ohjeistus siitä, kuinka Suomi vahvistaa kehitysmaiden yksityissektoria. Linjauksen ja ohjeistuksen lähtökohtana tulee olla ihmisarvoisten työpaikkojen luominen sekä köyhimpien ihmisten toimeentulon parantaminen kehitysmaissa. Siinä tulee huomioida myös järjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan arvokas panos kestäväälle yritystoiminnalle suosiollisten toimintaympäristöjen rakentamisessa.

- **Suomen ja EU:n kehityspolitiikassa tulee kiinnittää erityistä huomiota kehitysmaiden paikallisiin pieniin ja keskiuuriin yrityksiin ja niille suotuisan toimintaympäristön rakentamiseen.** Paikalliset pienet ja keskiuuret yritykset ovat kehitysmaissa keskeisiä ihmisarvoisten työpaikkojen ja toimeentulon tarjoajia sekä talouden vahvistajia.¹⁷
- **Suomen ja EU:n kehityspolitiikassa tulisi tunnistaa ja huomioida kestäviä ja inklusiivisia liiketoimintamalleja – kuten osuuskuntia, sosiaalisia yrityksiä ja reilun kaupan yrityksiä – ja tarjota niille tukea toiminnan kehittämiseen ja laajentamiseen.** Vaikka kestäviä ja inklusiivisia yrityksiä on määrällisesti vähän ja ne ovat usein kooltaan verrattain pieniä, niillä on usein hyvin positiivisia vaikutuksia paikallisiin yhteisöihin.¹⁸

5. Fingo edistää ja tukee järjestöjen yritys yhteistyötä

Järjestöjen ja yksityisen sektorin yhteistyö voi oikein toteutettuna täydentää vaikuttamis- ja kehitysyhteistyön tuloksellisuutta ja vahvistaa toivottuja vaikutuksia Suomessa ja kohdemaassa. Yritysyhteistyö ei kuitenkaan ole itseisarvo, vaan tulee arvioida, voidaanko sen avulla saavuttaa parempia kehitysvaikutuksia tai muita tavoitteita.

Fingo tukee ja vahvistaa järjestöjen valmiuksia onnistuneisiin kumppanuuksiin yksityissektorin kanssa kouluttamalla sekä rakentamalla verkostoja. Lisäksi Fingo tekee vaikuttamistyötä, jotta Suomen kehityspolitiikassa tunnistettaisiin paremmin järjestöjen rooli ja potentiaali monitoimijakumppanuuksissa ja kehitettäisiin toimintamuotoja, jotka tukevat onnistuneiden ja vaikuttavien monitoimijakumppanuuksien syntymistä.

- **Järjestöjen rooli suhteessa yksityissektoriin kestävä kehityksen ja kehitysyhteistyön toimijana voi olla sekä kumppani että kriittinen ”vahtikoira”.** Fingo itse tekee ja tukee järjestöjen yhteistyötä yritysten kanssa silloin, kun tavoitteet ovat riittävän yhteneväiset, mutta nostaa myös esiin yksityissektorin toimiin liittyviä epäkohtia. Vahtikoira-rooliin kuuluu yhtä lailla yritysten parhaiden käytäntöjen tunnistaminen sekä toiminnan epäkohtien esilletuominen. Yritysten kanssa tehtävä yhteistyö ei saa heikentää Fingon kykyä ottaa kriittisesti kantaa yksityissektorin toiminnan epäkohtiin.
- **Fingo edistää ja tukee järjestöjen ja yritysten kumppanuuksien syntymistä yhteisten tavoitteiden edistämiseksi.** Fingo auttaa yhteistyöstä kiinnostuneita järjestöjä ja yrityksiä löytämään toisensa ja

¹⁷ ILO: Small and Medium-sized enterprises and decent and productive employment creation (2015).

¹⁸ CONCORD, WFTO and Cooperatives Europe: [Mind Our Business. Amplify the transformative power of sustainable and inclusive business models through EU external action](#) (2020)

tekemään yhteistyötä köyhyyden ja eriarvoisuuden vähentämiseksi. Fingo vahvistaa järjestöjen kykyä arvioida yritys yhteistyön kehitysvaikutuksia ja kumppanuuksien kestävyyttä.

- **Fingo ei tee yhteistyötä yritysten kanssa, joiden toimiala on ristiriidassa kestävä kehityksen tavoitteiden kanssa, kuten esimerkiksi vientiin pyrkivien sota- ja puolustustarviketuottajien kanssa. Fingo suosittaa myös jäsenjärjestöjään pidättäytymään yhteistyöhankkeista tällaisten yritysten kanssa.**
- **Fingo vaikuttaa, jotta Suomen ja EU:n kehityspolitiikassa tunnistettaisiin nykyistä paremmin järjestöjen rooli ja potentiaali yksityisen sektorin kumppanuuksissa.** Suomen ja EU:n tulee kehittää kehityspolitiikkaansa siten, että kansalaisyhteiskunta voidaan paremmin ottaa mukaan yksityisen sektorin kumppanuuksiin kehitysvaikutuksia edistävässä roolissa. Esimerkiksi kehityspolitiikan rahoitusinstrumentteja sekä toimintamuotoja tulee kehittää siten, että ne tukevat järjestöjä ja yrityksiä yhteen tuovia monitoimijakumppanuuksia. Lisäksi kehityspolitiikassa tulee tunnistaa järjestöjen vahtikoiraroolin merkitys ja tarjota järjestöille tukea yksityisen sektorin parhaita käytäntöjä ja epäkohtia esiintuvaan toimintaan.